

Проблема щодо невідповідності між описом у криміналістичній теорії та динамічним нормативним удосконаленням системи криміналістичних експертиз має вирішуватися шляхом внесення відповідних доповнень до розділу криміналістична техніка у підручниках, навчальних посібниках, монографіях, інших працях теоретичного характеру. Разом з тим, з метою уникнення постійних доповнень та перевидань наукової та навчальної літератури, у змісті останньої доцільно виписати основні засади визнання певних знань спеціальними криміналістичними, а окремі судові експертизи – криміналістичними. Це забезпечить непотрібність безперервного доповнення криміналістичної літератури та необґрунтованого збільшення її обсягу.

Список використаних джерел

1. Шляхов А.Р. Процессуальные и организационные основы криминалистической экспертизы. Москва, 1972. 121 с.
2. Гуменський О.А., Будко Т.В. Місце експертизи спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації (СТЗ) в системі судових експертиз. Криміналістика і судова експертиза. 2018. Вип. 63(1). С. 67–80.
3. Barry A. J. Fisher, David R. Fisher Techniques of Crime Scene Investigation, Eighth Edition. CRC Press, 2012. 535 p.
4. Jay A Siegel, Kathy Mirakovits Forensic Science: The Basics, Third Edition. CRC Press, 2015. 610 p.

Атаманов Олександр Михайлович,
аспірант кафедри досудового розслідування
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ УЧАСНИКІВ СЛІДЧО-ОПЕРАТИВНОЇ ГРУПИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ

Інститут повідомлення про підозру було закріплено в новому КПК України порівняно нещодавно. На жаль, під час формулювання норм, які його регламентують, зокрема й осіб, щодо яких здійснюють особливий порядок кримінального провадження, законодавець припустився порушення правил юридичної техніки, а саме одночасно оперує різними термінами «повідомлення про підозру», «складення письмового повідомлення про підозру», «вручення письмового повідомлення про підозру» та «здійснення повідомлення про підозру», що призвело до неоднозначного їх тлумачення науковцями, сторонами кримінального провадження й судом під час правозастосовної діяльності. Подальші зміни, яких зазнав цей інститут, не усунули окреслених протиріч, тому досі він є предметом дослідження науковців [1, с. 65].

Після внесення змін до КПК України, відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини» від 07 жовтня 2014 року №1689-VII [2], яким введено форму здійснення кримінального провадження за відсутності підозрюваного або обвинуваченого (*in absentia*), на реалізацію якої розширено поняття підозрюваного – особа, щодо якої складено повідомлення про підозру, однак його не вручено їй внаслідок невстановлення місцезнаходження особи, проте вжито заходів для вручення у спосіб, передбачений КПК України для вручення повідомлень, проблеми правозастосування інститут повідомлення про підозру лише примножилися.

Згідно з ч. 1 ст. 276 КПК України повідомлення про підозру обов'язково здійснюється в порядку, передбаченому статтею 278 цього Кодексу, відповідно до частини першої якої, письмове повідомлення про підозру вручається в день його складання слідчим або прокурором, а у випадку неможливості такого вручення - у спосіб, передбачений цим Кодексом для вручення повідомлень [3].

Таким чином, кримінальний процесуальний закон встановлює порядок повідомлення особі про підозру, який визначений в окремій главі 22 (статті 276-279) КПК України, саме шляхом вручення письмового повідомлення про підозру в день його складання слідчим або прокурором.

Вручення письмового повідомлення про підозру повинно здійснюватися слідчим або прокурором безпосередньо, оскільки ст. 278 КПК України передбачає саме вручення повідомлення про підозру, а не його передачу в будь-який спосіб. Разом із тим, зазначена стаття передбачає, що у випадку неможливості такого вручення – у спосіб, передбачений цим Кодексом для вручення повідомлень. З урахуванням ст. 42 КПК України, передбачений лише один випадок неможливості такого вручення – не вручення особі повідомлення про підозру внаслідок невстановлення місцезнаходження особи.

Тому, якщо місцезнаходження особи встановлене, тобто у сторони обвинувачення наявні відомості про місце роботи, місце проживання або тимчасового перебування особи, то вручати їй повідомлення про підозру у спосіб, передбачений КПК України для вручення повідомлень, не можна.

З урахуванням наведеного вбачається, що факт невстановлення місцезнаходження особи повинен бути доведений належними, достовірними та допустимими доказами, які сторона обвинувачення повинна зібрати під час здійснення досудового розслідування по конкретному кримінальному провадженню, а саме виконати всі

необхідні та можливі слідчі (розшукові) дії та інші процесуальні дії, спрямовані на встановлення місцезнаходження особи.

Саме у зазначеній слідчій ситуації початкового етапу розслідування кримінального провадження необхідна належна взаємодія учасників слідчо-оперативної групи, спрямована на встановлення місцезнаходження особи, які умовно можливо поділити на дві групи.

Перша група повинна бути пов'язана із допитом родичів, сусідів, знайомих, співробітників, стосовно можливого місцезнаходження особи, та у процесі допитів встановити найбільш широке коло знайомих, які, можливо, мають інформацію про місцезнаходження особи, яких також повинно бути допитано в якості свідків.

Друга група дій повинна бути пов'язана із запитами, наприклад: а) в медичні заклади, з метою встановлення можливого факту перебування особи на лікуванні; б) в морги та органи РАЦСу, з метою встановлення можливого факту смерті та зміни прізвища, тощо; в) інформаційні центри, з метою встановлення можливого факту притягнення підозрюваного до кримінальної відповідальності, застосування до особи заходів забезпечення кримінального провадження, тощо; г) в прикордонні, митні та інші органи, з метою встановлення можливого факту перетину кордону, тощо.

Зазначений перелік слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій не є вичерпним, однак, з урахуванням відомостей та обставин, встановлених під час здійснення досудового розслідування по конкретному кримінальному провадженню, сторона обвинувачення зобов'язана виконати всі необхідні та можливі дії, спрямовані на встановлення місцезнаходження особи. З урахуванням встановлених відомостей та обставин, слідчий, прокурор має визначити, який саме порядок повідомлення про підозру повинен бути застосований: «загальний» чи «особливий».

Необхідно зазначити, що підставою застосування «особливого» порядку вручення повідомлення про підозру варто розглядати факт тимчасової відсутності особи за місцем проживання не сам по собі, а в сукупності з фактом невстановлення місцезнаходження особи (стороною обвинувачення вживались всі необхідні та можливі заходи, в тому числі сукупність слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій для встановлення місцезнаходження особи, але їх реалізація не дозволила встановити її місцезнаходження). Наявність цих двох фактів свідчатиме про наявність «випадку неможливості вручення повідомлення», про який йдеться у ст. 278 КПК України. Лише після встановлення фактів тимчасової відсутності та не встановлення місцезнаходження особи у слідчого, прокурора виникає право

застосовувати «особливий» порядок вручення повідомлення про підозру.

Причому інтерпретація зазначених фактів має відповідати раціональному підходу щодо змісту встановлених обставин. Так, не можна розглядати як підставу для застосування «особливого» порядку вручення повідомлення про підозру факт відсутності особи за місцем проживання у зв'язку з тим, що вона, перебуваючи у відпустці, виїхала на декілька днів в інший населений пункт або за кордон і до того ж не повідомила слідчого, прокурора про день свого повернення додому, оскільки не мала процесуального обов'язку.

Натомість, якщо слідчим, прокурором встановлено відомості про місцезнаходження особи, то до такої особи, з огляду на зміст ч. 1 ст. 42 КПК України, не можуть вживатися заходи для вручення у спосіб, передбачений КПК України для вручення повідомлень. До такої особи підлягає застосуванню «загальний» порядок – особистого (безпосереднього) вручення їй письмового повідомлення про підозру, що відповідатиме загальним засадам кримінального провадження.

На підставі викладеного вище, вважаємо, що порядок і момент вручення повідомлення про підозру особі врегульовані у КПК України неоднозначно, бо значною мірою залежать від розсуду слідчого, прокурора.

Не вирішення цих проблем та їх недостатня урегульованість в чинному законодавстві, обумовлюють актуальність та необхідність проведення подальшого наукового дослідження.

Список використаних джерел

1. Атаманов О. М. Теоретичні та практичні аспекти процесуальної діяльності сторони обвинувачення під час складання письмового повідомлення про підозру. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2019. № 4 (113). С. 64-79. DOI: <https://doi.org/10.33270/01191134.64>.

2. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини: Закон України від 07 жов. 2014 р. №1689-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-18#Text>.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. №4651-VI (зі змін. та допов. від 11 верес. 2020 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.